

ЛІЦЕНЗІЙНІ ДОГОВОРИ НА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОРИСТУВАЧІВ НА ЦИФРОВОМУ РИНКУ

Даніїл ШМАТКОВ, ORCID 0000-0003-2952-4070, ResearcherID N-3869-2019¹

¹НДІ Правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Харків, Україна

Автор-кореспондент: Шматков Даніїл, електронна пошта: d.shmatkov@gmail.com

Анотація. Електронні платформи широко впроваджують стандартні ліцензійні договори, за яким користувачі надають їм певні права. І знаходячись сьогодні на зрозумілому етапі налагодженості цих процесів постає декілька актуальних питань – на скільки зміст таких договорів врегульовано на національних та міжнародному рівні, як положення нормативних документів відображено у ліцензійних договорах між користувачами та платформами, як стандарти щодо цих документів враховують потреби зацікавлених сторін. Метою представленого дослідження є визначення змісту стандартних положень невиключних ліцензій, що пропонують цифрові платформи, за окремими галузями з урахуванням норм національних та міжнародних нормативно-правових документів і з огляду на балансування потреб зацікавлених сторін. Для досягнення мети цього дослідження використано метод науково-правового аналізу нормативних документів, літератури та ліцензійних договорів, представлених на електронних платформах, а також наукові методи порівняння та узагальнення. Ліцензії порівняно за наступними критеріями: назва, вид ліцензії, об'єкти інтелектуальної власності, надані права (окремо – право надання субліцензій), строк чинності, території чинності прав, наявність роялті, можливість відкликання, гарантії чистоти творів від прав третіх осіб. Визначено зміст ліцензії, що враховує інтереси усіх сторін за відповідності законам та технічним потребам і можливостям платформ. Хоча проаналізовані у статті цифрові платформи характеризуються різними функціональними особливостями, вмістом, цільовою аудиторією тощо викладені пропозиції можуть бути імплементовані без огляду на ці відмінності, але з додаванням релевантних специфіці платформи положень.

Ключові слова: ліцензії, умови використання, платформи, інтелектуальна власність, авторське право.

Внесок автора

Автор підготував статтю самостійно. Автором було самостійно підібрано літературу, проведено її аналіз та сформульовані висновки.

Заява про розкриття інформації

Автор не має жодних конкуруючих фінансових, професійних чи особистих інтересів щодо інших осіб.

ВСТУП

Сьогодні у цифровому середовищі користувачі продукують значні обсяги інтелектуальної власності. Хоча така інтелектуальна власність на цифрових платформах відноситься до різноманітних об'єктів (Shmatkov et al., 2021; Shmatkov, 2023), авторське право тут є домінуючим. У цілому, закони, що охоплюють авторське право, постійно розвивався, щоб йти в ногу з новими технологіями та інтересами творців, споживачів і посередників у різних галузях (Peukert & Windisch, 2023). З'являються такі документи, як, наприклад, Закон США про авторське право в цифрову епоху (DMCA) чи Директива ЄС 2019/790 про авторське право на єдиному цифро-

вому ринку Європейського Союзу (далі – Директива). Стало зрозумілим, що взаємодія між зацікавленими сторонами цифрового ринку потребує встановлення цивільних прав та обов'язків, а саме дозволів на використання об'єктів права інтелектуальної власності, що визначаються відповідними ліцензійними договорами між сторонами – власником електронної платформи (далі у тексті ця сторона розуміється як користувач інтелектуальної власності і для зручності іменується як платформа / електронна платформа / цифрова платформа) та користувачем платформи (далі – користувач).

Електронні платформи широко впроваджують власні стандартні ліцензійні договори або «угоди», за яким користувачі надають їм деякі майнові права. І знаходячись сьогодні на певному етапі налагодженості цих процесів постає декілька актуальних питань – на скільки зміст таких договорів врегульовано на національних та міжнародному рівні, як положення нормативних документів відображено у ліцензійних договорах між користувачами та платформами, як стандарти щодо цих документів враховують потреби зацікавлених сторін.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА

Питання використання ліцензійних договорів на цифрових платформах досліджували такі учені, як Р. Бірстонас, М. Віндіш, Л. Гвібальт, С. ван Гомпель, Дж. Гінсбург, А. Келлі, В. Мантров, К. Пюкерт, О. Саламанка, У. Фургал, Р. Таус та інші автори. У наукових працях широко розкрито імплементація норм Директиви та національних законів з авторського права, питання винагороди авторів та припинення строку чинності ліцензійних договорів. Опубліковані праці здебільшого приділяють увагу виключним ліцензіям і лише обмежено розкривають питання невиключних ліцензій та їхнього галузевого застосування, поверхнево порівнюють у цій проєкції договори різних платформ.

Метою представлено дослідження є визначення змісту стандартних положень невиключних ліцензій, що пропонують цифрові платформи, за окремими галузями з урахуванням норм національних та міжнародних нормативно-правових документів і з огляду на балансування потреб зацікавлених сторін.

МЕТОДОЛОГІЯ

Для досягнення мети цього дослідження використано метод науково-правового аналізу нормативних документів, літератури та ліцензійних договорів, представлених на електронних платформах, а також наукові методи порівняння та узагальнення.

Для аналізу випадковим чином обрано такі галузі людської діяльності у цифровому просторі, як електронна комерція та пошук роботи. Окрему увагу приділено групі соціальних мереж Meta, пошуковій платформі Google та сервісу розміщення відеоматеріалу YouTube.

Ліцензійні договори, представлені на електронних платформах, порівняно за наступними критеріями: вид ліцензії, об'єкти інтелектуальної власності за оригінальною термінологією, надані права, окремо – право надання субліцензій (оскільки це значно розширює можливості використання інтелектуальної власності ліцензіатом), строк чинності, території чинності прав, наявність роялті, можливість відкликання, гарантії чистоти творів від прав третіх осіб, надані ліцензіаром.

РЕЗУЛЬТАТИ

Отримані результати далі згруповано за галузями людської діяльності.

Коротке порівняння змісту ліцензійних договорів маркетплейсів Amazon (Amazon, 2023), Rozetka (Rozetka, 2023) та OLX (OLX Group, 2023) представлено у табл. 1.

Таблиця 1 – порівняння змісту ліцензійних договорів маркетплейсів

Платформа Розділи	amazon.com (далі – Amazon)	rozetka.com.ua (далі – Rozetka)	olx.ua (далі – OLX)
Назва документу, де описано ліцензійні умови	Amazon Services Business Solutions Agreement	Умови використання сайту	Правила Сервісу OLX.ua
Вид ліцензії	невиключна	невиключна	невиключна
Об'єкти інтелектуальної власності	матеріали, торговельні марки	контент	зміст відгуку, контент, що може включати оголошення, незалежно від їх форми, тобто текстові, графічні та відеоматеріали, є об'єктами права інтелектуальної власності, включаючи авторські права і право промислової власності
Надані права	використовувати, відтворювати, виконувати, відображати, поширювати, адаптувати, змінювати, переформатувати, створювати похідні роботи та іншим чином комерційно чи некомерційно використовувати будь-яким способом будь-які та всі матеріали	відображати, пересилати, розповсюджувати, відтворювати, публікувати, дублювати, адаптувати, модифікувати, перекладати, створювати похідні дані, і будь-яким іншим способом використовувати будь-який або весь контент користувача в будь-якій формі, що відома або на даний момент невідома, будь-яким чином і для будь-яких цілей, які можуть бути вигідні для нас, функціонування Он-лайн платформи Rozetka, надання/отримання будь-яких послуг	запис, відтворення і поширення оголошення повністю або частково з метою його відображення на Веб-сайті – OLX Group і партнерам OLX Group, через яких здійснюється просування Веб-сайту, а також в будь-якому місці за допомогою Інтернет, включаючи пошукові системи і соціальні мережі
Право надання субліцензій	так	так	так
Території	весь світ	весь світ	весь світ
Роялті	ні	ні	ні
Можливість відкликання	ні	ні	ні
Строк чинності	безстрокова	безстрокова	обмежена
Гарантії чистоти творів від прав третіх осіб	так	так	так

Зміст ліцензій, що пропонуються вебсайтами пошуку роботи work.ua (Ворк Україна, 2023) та indeed.com (Indeed, 2023) представлено у табл. 2.

Таблиця 2 – порівняння змісту ліцензійних договорів вебсайтів пошуку роботи

Розділи \ Платформа	work.ua (далі – Work)	indeed.com (далі – Indeed)
Назва документу, де описано ліцензійні умови	Правила та умови використання сайту	Умови обслуговування
Вид ліцензії	невиключна	невиключна
Об'єкти інтелектуальної власності	оголошення, матеріали	користувацький вміст, торговельні марки, відгуки
Надані права	Змінювати зовнішній вигляд оголошень (використовувати заголовки, марковані та нумеровані списки); редагувати або видаляти матеріали, опубліковані користувачем на сайті, якщо вони не відповідають умовам цієї угоди, завдають шкоди компанії або третім особам, а також на свій власний розсуд без зазначення причини; використовувати для своїх цілей матеріали, опубліковані Користувачем на Сайті і що знаходяться у відкритому доступі, зокрема, для розміщення матеріалів на сайтах партнерів	Створення, використання, продаж, субліцензування, переформатування, відтворення, розповсюдження, виконання, демонстрація, відображення, використання для похідних робіт та інше застосування всього Користувацького вмісту, який розміщує користувач або надсилає, для публікації матеріалів на вебсайті компанії Indeed або її партнерів чи сайтах третіх осіб, підтримки або вдосконалення вебсайту Indeed, а також просування Indeed і такого Користувацького вмісту без обмежень
Право надання субліцензій	так	так
Території	Україна	весь світ
Роялті	ні	ні
Можливість відкликання	так	так
Строк чинності	обмежений	обмежений
Гарантії чистоти творів від прав третіх осіб	так	так

Meta (Meta, 2023) пропонує Угоду Користувача, де зазначено, що платформа без надання ліцензійної винагороди ліцензіару отримує невиключну ліцензію на контент користувача, що діє в усьому світі і дозволяє зберігання, використання, розповсюдження, зміну, запуск, копіювання, публічне виконання або показ, переклад контенту та створення похідних робіт на його основі з правом надання субліцензії третім особам. Дія ліцензії припиняється, коли контент видаляється з систем Meta, але ліцензія діятиме доти, доки контент не буде повністю видалений. Угода містить гарантії чистоти творів від прав третіх осіб.

Ліцензію Google (Google, 2022) викладено у документі під назвою «Загальні Положення та Умови Google», ліцензію YouTube (YouTube, 2022) – у документі «Умови використання». Ці ліцензії ідентичні Угоді Користувача Meta. Єдиною і дуже важливою особливістю ліцензії YouTube є можливість отримання роялті від інших за рахунок монетизації творів інших користувачів, що включають твір чи твори ліцензіара.

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Для аналізу отриманих даних необхідно виходити з потреб зацікавлених сторін. Які вимовлені на невимовлені потреби спонукають користувача та платформу підписувати ліцензійний договір? Ймовірно, зі сторони користувача це є доступ до нового інструменту досягнення бізнес-цілей, збільшення прибутку за надання мінімального обсягу прав платформі. Для платформи, скоріш за все, це є засіб отримання доходу та конкурентної боротьби з іншими платформами через отримання і представлення нових пропозицій, підсилення органічного просування у мережі за рахунок унікального чи різноманітного вмісту, впевненість у чистоті творів від прав інтелектуальної власності третіх осіб.

У п. 61 преамбули Директиви, зазначено, що важливо сприяти розвитку ринку ліцензування між правовласниками та постачальниками послуг обміну онлайн-контентом. Ці ліцензійні договори мають бути справедливими та підтримувати розумний баланс між обома сторонами. Розглянуті платформи відповідають статті 17 Директиви в аспекті надання адекватної інформації користувачам про функціонування їхньої практики.

Перше, але не головне, що привертає увагу у проведеному аналізі – ліцензійні договори є складовою інших документів, назви яких відрізняються від платформи до платформи. Відомо, що використання стандартних договорів було б зручним, зрозумілим та ефективним способом повідомити про права та обов'язки обох сторін (Berg et al., 2018; Flick, 2013). Крім того, такі вимоги є особливо актуальними через необхідність легкого знаходження і розуміння всіх умов співробітництва для платформ, що, окрім пошуку роботи, пропонують виконання онлайн-робіт (Berg et al., 2018).

Усі з проаналізованих вебсайтів просять від користувачів невиключну ліцензію. Відповідно до п. 3 ст. 1108 Цивільного Кодексу України (у редакції від 05.10.2023) ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, однічною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону. Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у зазначеній сфері. Таке рішення електронних платформ цілком відповідає як їхнім потребам, так і інтересам користувачів. Важливо зазначити, що Rozetka та Work не зазначають виду ліцензії, але відповідно до п. 4 ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (у редакції від 15.04.2023) (далі – Закон) у разі відсутності визначення у ліцензійному (субліцензійному) договорі виду ліцензії вважається, що ліцензія є невиключною.

Об'єкти інтелектуальної власності, зазначені в ліцензіях описано доволі нетиповими для законів широкими термінами, як, наприклад, контент, користувацький вміст, оголошення, матеріали. З однієї сторони, такий підхід, ймовірно, забезпечує більше розуміння користувачами положень договорів, адже вона написана на «їхній мові». З іншої сторони, такі визначення охоплюють більше, ніж один, об'єкт авторського права – наприклад, в «оголошення» може входити літературний твір, твір образотворчого мистецтва, фотографічні твори, аудіовізуальні твори, а іноді і торговельні марки та інші об'єкти промислової власності тощо, на які ліцензіар не бажає надавати права. Приклади додавання торговельних марок та інших об'єктів промислової власності до ліцензій, що зазвичай охоплюють авторське право, на OLX, Amazon та Indeed є показовими.

Цифрові платформи намагаються охопити максимальну кількість прав, які їм необхідні для забезпечення власної функціональності та отримання конкурентних переваг. При цьому, учені звертають увагу на те, що одним з фокусів політики з цього напрямку може стати гармонізовані обмеження на обсяг передачі прав на майбутні твори та виконання та майбутні способи використання (Kur & Schovsbo, 2011). Окремим пунктом стоїть право надання субліцензій – іноді така практика є корисною для користувача (наприклад, для просування товару поза межами маркетплейсу із залученням платформою підрядників), але іноді це може зашкодити користувачам, як, наприклад, у випадках, коли маркетплейс переходить від ролі надавача цифрових послуг до ролі продавця (Aversa et al., 2021) і може використовувати отримані права як засіб конкурентної боротьби з ліцензіаром.

Майже всі з проаналізованих платформ зазначають, що ліцензія діє в усьому світі. Лише Work не викладає цього пункту у договорі, а згідно з п. 4 ст. 50 Закону у разі відсутності визначення у ліцензійному договорі території дії ліцензійного договору (ліцензії) дія ліцензії поширюється на територію України.

Міжнародна дія ліцензії пов'язана як з глобальністю мережі, так і з міжнародною дією авторського права, але відповідні закони різних країн відрізняються один від одного в різних аспектах (наприклад, умови припинення чинності ліцензійного договору, максимальний строк його дії тощо). Крім того, електронні платформи можуть мати регіональні представництва, як, наприклад, amazon.com.br (Бразилія), amazon.cn (Китай), amazon.fr (Франція) тощо, а використання тих же творів на різних територіях може суперечити стратегії та візії ліцензіара (наприклад, нейтральний текст в одній країні може виявитись неконкурентним в іншій, що вплине на репутацію бренду).

Жодна платформа не пропонує користувачу отримання роялті за використання його прав інтелектуальної власності. Indeed особливо ретельно розписує цей пункт, використовуючи такі фрази, як «ви не маєте права на жодну винагороду в жодній формі у зв'язку з реалізацією компанією Indeed своїх прав за дозволом» та «у тих випадках, коли відповідно до чинного законодавства вам належить винагорода у зв'язку з реалізацією компанією Indeed таких прав, ви цим відмовляєтеся від усіх прав на таку винагороду максимальною мірою, якою це дозволено чинним законодавством». Особливо дискусійним це питання є у контексті надання права субліцензування.

У п. 3 преамбули Директиви зазначено, що для того, щоб досягти добре функціонуючого та справедливого ринку авторського права, також повинні існувати правила щодо прав на публікації, щодо використання творів чи інших об'єктів постачальниками онлайн-послуг, які зберігають та надають доступ до завантаженого користувачами вмісту, про прозорість авторських і виконавських договорів, про винагороду авторів і виконавців, а також механізм анулювання прав, які автори і виконавці передали на виключних засадах. У п. 61 преамбули Директиви зазначено, що правовласники повинні отримувати відповідну винагороду за використання їхніх творів чи інших об'єктів. Однак, оскільки ці положення не повинні впливати на договірну свободу, правовласники не повинні бути зобов'язані давати дозвіл або укладати ліцензійні договори. П. 82 преамбули Директиви містить уточнення про те, що ніщо в Директиві не слід тлумачити як перешкоду власникам виключних прав згідно із законодавством Союзу про авторське право дозволяти використання їхніх творів або інших об'єктів безоплатно, у тому числі через невиключні безкоштовні ліцензії на користь будь-яких користувачів. У ст. 18 Директиви встановлено, що Держави-члени гарантують, що у випадках, коли автори та виконавці ліцензують або передають свої виключні права на використання своїх творів чи інших об'єктів, вони мають право отримувати відповідну та пропорційну винагороду.

Як можна побачити вище, питання винагороди у Директиві розглядається з чітким ухилом у сторону виключних прав, тоді як ліцензії, що аналізуються, є невиключними.

У п. 3 ст. 12 Закону встановлено, що незалежно від відчуження права використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключного права дозволяти або забороняти використання твору іншими особами на твір, автор має право на справедливу винагороду за відповідні способи використання твору.

Чи доцільно дискутувати про винагороду автору у контексті питання, що розглядається? Окремі учені стверджують, що ексклюзивність повинна бути домінуючою моделлю регулювання тільки там і в тій мірі, в якій інші, неексклюзивні схеми не можуть досягти таких самих або навіть кращих результатів та/або створити більш сприятливі наслідки для суспільства в цілому, що не обов'язково означає безкоштовність доступу або використання, якщо ексклюзивність спричиняє неоптимальні ефекти, натомість елемент власності може зберігатися тому, що користувач зобов'язаний платити за привілей необмеженого доступу (Kur & Schovsbo, 2011). Деякі науковці зазначають, що законодавчо визначені права на винагороду поступово привертають увагу політиків як регуляторні інструменти, оскільки вони становлять середину між ексклюзивністю та безкоштовним використанням (Geiger, & Bulayenko, 2022). Інші учені бачать недо-

ліки і в системі винагороди, запропонованій Директивою стосовно ексклюзивних прав (Mantrov et al., 2022). Ефективна система винагороди правовласникам за невиключну ліцензію, яку коментують учені як зразкову (Boroughf, 2015, Ginsburg, 2022), діє на платформі YouTube. Тому практика винагороди за невиключну ліцензію не є чимось недоречним у контексті предмету дослідження.

У п. 80 преамбули Директиви зазначено, що у випадку, коли автори та виконавці ліцензують або передають свої права, вони очікують, що їхня робота чи виконання будуть використані. Однак може статися так, що твори чи виконання, які були ліцензовані або передані, взагалі не використовуються. У такому випадку та після закінчення розумного періоду часу автори та виконавці повинні мати можливість скористатися механізмом анулювання прав, який дозволяє їм передавати або ліцензувати свої права іншій особі. Тому у ст. 22 Директиви визначено, що Держави-члени повинні забезпечити, щоб у випадках, коли автор або виконавець ліцензував або передав свої права на твір або інший об'єкт, що охороняється, на ексклюзивній основі, автор або виконавець міг повністю або частково відкликати ліцензію або передачу прав, якщо немає використання такого твору чи іншого захищеного об'єкта. Отже, у Директиві мова йде про виключні права.

Чи існує практика відкликання неексклюзивних прав у цифровому світі? Розробники ліцензії Creative Commons, «вірусний» вплив якої не завжди має позитивний ефект на матеріальному добробуті правовласників (Ginsburg, 2022), не вважають таку практику доречною і пропонують невідкличні ліцензії (Creative Commons, 2023), на що часто не звертають уваги користувачі. Google, YouTube, Meta, Work та Indeed ж обрали іншу тактику і пропонують можливість відкликання ліцензії разом із видаленням творів. Допоки залишається нерозкритим питання чи існують ефективні інструменти (технічні та юридичні) видалення вмісту, що вже розповсюдився. Тому, скоріш за все, сьогодні раціонально покласти відповідальність на користувача за таке видалення.

Строк чинності ліцензій визначений безстроковим (тобто є строком чинності прав інтелектуальної власності) такими платформами, як Amazon та Rozetka. Хоча, такий строк може тлумачитись і як невизначений, і у цьому випадку будуть включатися положення національних законів, де подібні аспекти врегульовано (про це мова піде далі). Позиція Rozetka, ймовірно, не містить протиріч із Законом, але оскільки платформа отримує всесвітню ліцензію, в інших юрисдикціях можуть виникнути проблеми.

У США (юрисдикції вирішення спорів, зокрема, з Amazon) 17 U.S. Code § 203 встановлює, що припинення дії ліцензії може бути здійснено в будь-який час протягом п'ятирічного періоду, починаючи з кінця тридцяти п'яти років із дати укладання договору; або, якщо ліцензія охоплює право на публікацію твору, період починається після закінчення тридцяти п'яти років з дати публікації твору за ліцензією або після закінчення сорока років з дати виконання договору, незалежно від того, який термін закінчується раніше. Звичайно, строк у 35 років для цифрових відносин недалеко відійшов від безстроковості. Крім того, цей закон не охоплює твори, створені за наймом, а припинення не є автоматичним і вимагає відповідного інформування ліцензіата ліцензіаром.

Як і Rozetka, Amazon просить всесвітню ліцензію і, як і Rozetka, ця платформа стикнеться із законодавчими обмеженнями за межами США: в Австрії якщо право на використання твору не використовується взагалі або лише в такому недостатньому обсязі, що завдає шкоди важливим інтересам автора, автор може, достроково припинити договірні відносини, що стосуються права використання твору; у Болгарії встановлено максимальний термін дії ліцензії, що складає десять років; у Данії договір припиняється за відсутності використання твору протягом трьох років після виконання передачі твору, якщо ліцензіат не почне використання на протязі 6 місяців з дати отримання відповідного повідомлення; у Франції строк ліцензії на використання твору для рекламних цілей може складати лише від одного до п'яти років; у Нідерландах автор може розірвати договір повністю або частково, якщо інша сторона не використовує авторське право на твір у достатньому обсязі протягом розумного періоду часу після укладення договору (творець повинен письмово встановити розумний термін для використання твору в достатньо-

му обсязі) тощо (Furgal, 2020). Крім того, у законах країн ЄС можуть застосовуватись (і точково застосовуються) положення Директиви 2011/77/EU Європейського Парламенту та Ради від 27 вересня 2011 року про внесення змін до Директиви 2006/116/ЄС про термін охорони авторського права та деяких суміжних прав.

Work та OLYX (цілеспрямовано чи ні) не зазначають такого строку, тому відповідно до абз. 3 п. 4 ст. 50 Закону договір вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років. Якщо за шість місяців до спливу зазначеного п'ятирічного строку жодна із сторін не повідомить письмово другу сторону про відмову від договору, договір вважається продовженим на невизначений строк. У такому разі кожна із сторін може в будь-який час відмовитися від договору, письмово повідомивши про це другу сторону за шість місяців до розірвання договору, якщо більший строк для повідомлення не встановлений за домовленістю сторін. Звичайно, ці положення повинен знати користувач для ефективного управління правами інтелектуальної власності, тому бажано було б зазначити таку інформацію у договорі, особливо із урахуванням не завжди достатнього рівня обізнаності неспеціалістів у питаннях інтелектуальної власності (Lin, 2021; Popova & Naska, 2017).

Строк чинності ліцензій на інших проаналізованих платформах закінчується разом із відкликанням творів.

Усі платформи встановлюють неприйнятність порушення прав третіх осіб матеріалами користувача, що можна оцінювати лише позитивно.

ВИСНОВКИ

Таким чином, ліцензійний договір на електронній платформі, ймовірно, може викладатися у трьох варіантах.

Варіант 1 – бачення платформи:

- зручна для платформи назва документу (наприклад, угода користувача), де окремим пунктом описується ліцензійний договір;
- невиключна ліцензія (менший обсяг порівняно з виключною ліцензією, але дає більше підстав не сплачувати роялті);
- максимальна кількість об'єктів інтелектуальної власності «під соусом» оголошення / контент / матеріали;
- максимальна кількість прав, включаючи право надання субліцеузій;
- всесвітнє охоплення;
- відсутність можливості відкликання;
- строк чинності, що дорівнює строку чинності прав інтелектуальної власності;
- відсутність роялті;
- гарантії від ліцензіара щодо чистоти творів від прав третіх осіб.

Варіант 2 – бачення користувача:

- зрозуміла і зручна для виявлення ліцензії окремим документом;
- невиключна ліцензія (менший обсяг прав порівняно з виключною ліцензією, можливість надати таку ж ліцензію іншим платформам);
- мінімальний законодавчо визначений перелік об'єктів авторського права;
- мінімально необхідна для просування товару чи послуги користувача кількість прав, включаючи право надання субліцеузій без чіткого лімітування такого права;
- охоплення лише цільових для бізнесу країн;
- можливість відкликання, покладення відповідальності за видалення творів на платформу;
- чітко визначений строк чинності, що дорівнює строку очікуваної бізнес-активності;
- роялті, обумовлений нецільовим для бізнесу користувача використанням інтелектуальної власності, а також роялті за схемою YouTube, де платформа виступає технічним посередником;
- відсутність гарантії чистоти творів від прав третіх осіб від ліцензіара.

Варіант 3 – законодавчо та технічно обґрунтована з використанням досвіду позитивних практик площина:

- зрозуміла і зручна для виявлення ліцензії окремим документом;
- невиключна ліцензія;
- законодавчо визначений перелік об'єктів авторського права, обсяг якого обумовлений режимом найефективнішого функціонування платформи;
- мінімально необхідний для просування товару чи послуги користувача обсяг прав та отримання конкурентних переваг платформою, при чому право надання субліцензій обмежено певним переліком активностей (наприклад, у цілях маркетингу, реклами та просування);
- охоплення лише цільових для бізнесу країн за наявності таких можливостей на платформі (наприклад, регіональні вебсайти Amazon);
- можливість відкриття за схемою Google, YouTube та Meta;
- чітко визначений законодавчо строк чинності, з можливістю пролонгації за згодою сторін;
- роялті, обумовлений нецільовим для бізнесу користувача використанням інтелектуальної власності, а також роялті за схемою YouTube, де платформа виступає технічним і фінансовим (за наявності відповідних дозволів) посередником;
- гарантії чистоти творів від прав третіх осіб від ліцензіара.

Очевидно, що сьогодні перший варіант, скоріш за все побачать користувачі на платформі, але третій найкраще враховує інтереси усіх сторін за відповідності законам та технічним потребам, як і можливостям платформ. Все ще залишаються деякі не врегульовані аспекти з перерахованих, у тому числі на міжнародному рівні – ці питання можуть стати предметом подальших досліджень. Але і надмірне регулювання може виявитись зайвим, коли окремі практики саморегулювання, як, наприклад, процедури повідомлення та видалення DMCA, у галузі авторського права у цифровому просторі демонструють свою ефективність (Shmatkov, & Cabrera Zagalaz, 2022). Закони про авторське право працюють через ринкові стимули (Towse, 2018). Тут позитивний досвід відомих платформ стане в нагоді. Хоча проаналізовані цифрові платформи характеризуються різними функціональними особливостями, вмістом, цільовою аудиторією тощо, викладені пропозиції можуть бути імплементовані без огляду на ці відмінності, але з додаванням релевантних специфіки платформи положень.

REFERENCES

- Amazon (2023). *Amazon Services Business Solutions Agreement*. Retrieved from: <https://sellercentral.amazon.com/gp/help/1791>.
- Aversa, P., Haefliger, S., Hueller, F., & Reza, D. G. (2021). Customer complementarity in the digital space: Exploring Amazon's business model diversification. *Long Range Planning*, 54(5), 101985. doi: 10.1016/j.lrp.2020.101985.
- Berg, J., Furrer, M., Harmon, E., Rani, U., & Silberman, M. S. (2018). Digital labour platforms and the future of work. *Towards decent work in the online world*. Rapport de l'OIT.
- Boroughf, B. (2015). The next great YouTube: improving content ID to Foster creativity, cooperation, and fair compensation. *Albany Law Journal of Science & Technology*, 25, 95-127.
- Creative Commons (2023). *Frequently asked questions*. Retrieved from <https://creativecommons.org/faq/>.
- Flick, C. (2013). Informed consent in information technology: Improving end user licence agreements. *Professionalism in the information and communication technology industry*, 127-154.
- Furgal, U. (2020). Reversion rights in the European Union Member States. CREATe Working Paper 2020/11.
- Geiger, C., & Bulayenko, O. (2022). Creating Statutory Remuneration Rights in Copyright Law: What Policy Options Under the International Legal Framework?. *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper Series*, Research Paper No. 2020-05.
- Ginsburg, J. C. (2022). Authors' Remuneration: Reforms To Wish For. *Columbia Public Law Research Paper*, 122-137.

- Google (2022). Google Terms and Conditions. Retrieved from: <https://policies.google.com/terms?hl=ua>.
- Indeed (2023). *Service conditions*. Retrieved from: <https://ua.indeed.com/legal?hl=uk&from=gnav-homepage#employers>.
- Kur, A., & Schovsbo, J. (2011). Expropriation or fair game for all? The gradual dismantling of the IP exclusivity paradigm. *Intellectual Property in a Fair World Trade System—Proposals for Reforming TRIPS*, 408-451.
- Lin, C. (2021). Exploration of intellectual property protection strategies for cross-border e-commerce. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 245, p. 01062). EDP Sciences.
- Mantrov, V., Birstonas, R., Karklins, J., Kelli, A., Kull, I., Buka, A., ... & Davida, Z. (2022). The implementation of the new consumer sales directives in the baltic states: a step towards further harmonisation of consumer sales. *New Legal Reality: Challenges and Perspectives*, II, 504.
- Meta (2023). *Terms of use*. Retrieved from <https://www.facebook.com/legal/terms>.
- OLX Group (2023). *OLX.ua service rules*. Retrieved from <https://help.olx.ua/olxuahelp/s/article/%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%83-olxua-V1>.
- Peukert, C., & Windisch, M. (2023). The Economics of Copyright in the Digital Age. *Center for Law & Economics Working Paper Series*, 4. Retrieved from https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/639999/CLE_WP_2023_04.pdf?sequence=1.
- Popova, K., & Nacka, M. (2017). Intellectual property rights knowledge and awareness—academic level empirical analysis and recommendations. *Journal of Contemporary Economic and Business Issues*, 4(1), 41-54.
- Rozetka (2023). *Terms of use of the site*. Retrieved from <https://rozetka.com.ua/ua/pages/terms/>.
- Shmatkov, D. (2023). Fan art and intellectual property rights on electronic commerce platforms. *Law and innovation*, 2(42), 80-85. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-2\(42\)-10](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2023-2(42)-10).
- Shmatkov, D., & Cabrera Zagalaz, A. (2022). Notice-and-Takedown Procedures in Ukraine, Spain, China and the US. *Law and innovative society*, 1(18), 22–33. doi: [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2022-1\(18\)-2](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2022-1(18)-2).
- Shmatkov, D., Hlibko, S., Tokarieva, K., & Zagalaz, J. C. (2021). On the question of why copyright cannot be synonymous with intellectual property within digital competence frameworks, *Revista de la propiedad inmaterial*, 32, 215-231. doi: <https://doi.org/10.18601/16571959.n32.07>.
- Towse, R. (2018). Copyright reversion in the creative industries: Economics and fair remuneration. *The Columbia Journal of Law & the Arts*, 41, 467-489.
- Work Ukraine (2023). *Site Rules and Conditions*. Retrieved from: <https://www.work.ua/about-us/conditions/>.
- YouTube (2022). *Terms of use*. Retrieved from: <https://www.youtube.com/t/terms#f617e3e92e>.

ЛІЦЕНЗІЙНІ ДОГОВОРИ НА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ КОРИСТУВАЧІВ НА ЦИФРОВОМУ РИНКУ

Анотація. Електронні платформи широко впроваджують стандартні ліцензійні договори, за яким користувачі надають їм певні права. І знаходячись сьогодні на зрозумілому етапі налагодженості цих процесів постає декілька актуальних питань – на скільки зміст таких договорів врегульовано на національних та міжнародному рівні, як положення нормативних документів відображено у ліцензійних договорах між користувачами та платформами, як стандарти щодо цих документів враховують потреби зацікавлених сторін. Метою представленого дослідження є визначення змісту стандартних положень невиключних ліцензій, що пропонують цифрові платформи, за окремими галузями з урахуванням норм національних та міжнародних нормативно-правових документів і з огляду на балансування потреб зацікавлених сторін. Для досягнення мети цього дослідження використано метод науково-правового аналізу нормативних документів, літератури та ліцензійних договорів, представлених на електронних платформах, а також наукові методи порівняння та узагальнення. Ліцензії порівняно за наступними критеріями: назва, вид ліцензії, об'єкти інтелектуальної власності, надані права (окремо – право надання субліцензій), строк чинності, території чинності прав, наявність роялті, можливість відкликання, гарантії чистоти творів від прав третіх осіб. Визначено зміст ліцензії, що враховує інтереси усіх сторін за відповідності законам та технічним потребам і можливостям платформ. Все ще залишаються неврегульовані аспекти з перерахованих, у тому числі на міжнародному рівні – ці питання можуть стати предметом подальших досліджень. Хоча проаналізовані у статі цифрові платформи характеризуються різними функціональними особливостями, вмістом, цільовою аудиторією тощо викладені пропозиції

можуть бути імплементовані без огляду на ці відмінності, але з додаванням релевантних специфіці платформи положень.

Ключові слова: ліцензії, умови використання, платформи, інтелектуальна власність, авторське право.

LICENSE AGREEMENTS FOR THE USE OF USERS' INTELLECTUAL PROPERTY IN THE DIGITAL MARKET

Abstract. Digital platforms widely implement standard license agreements, according to which users grant them certain rights. And being today at an understandable stage of the establishment of these processes, several urgent questions arise – to what extent the content of such contracts is regulated at the national and international levels, how the provisions of regulatory documents are reflected in license agreements between users and platforms, how the standards for these documents take into account the needs of stakeholders. The purpose of the presented study is to determine the content of standard provisions of non-exclusive licenses offered by digital platforms, for certain industries, taking into account the norms of national and international legal documents and taking into account the balancing of the needs of interested parties. To achieve the purpose of this research, the method of scientific and legal analysis of normative documents, literature, and license agreements presented on digital platforms, as well as scientific methods of comparison and generalization, were used. Licenses are compared according to the following criteria: name, type of license, intellectual property objects, granted rights (separately – the right to grant sublicenses), term of validity, territory of validity, availability of royalties, possibility of revocation, guarantees of purity of works from third-party rights. The content of such a license is defined, which takes into account the interests of all parties in accordance with the laws and the technical needs and capabilities of the platforms. There are still unsettled aspects of the above, including at the international level – these issues may become the subject for further research. Although the digital platforms analyzed in the article are characterized by different functional features, content, target audience, etc., the proposals can be implemented regardless of these differences, but with the addition of provisions relevant to the specifics of the platform.

Key words: licenses, terms of use, platforms, intellectual property, copyright.

Посилання на статтю: Шматков Д. (2023). Ліцензійні договори на використання інтелектуальної власності користувачів на цифровому ринку. *Право та інноваційне суспільство*, 2 (21), 10-20. doi: [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2023-2\(21\)-1](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2023-2(21)-1).